

Kültür Eski Bakanı Namık Kemal Zeybek ile Demirel'in Türklüğe ve Türk Dünyasına Bakışı Üzerine Yapılan Görüşme*

Soru 1) Süleyman Demirel'in Adriyatik'ten Çin Seddi'ne Türk dünyasına büyük önem verdiğini ve Türk dünyası ile ilişkileri gündeminin ilk sıralarında tuttuğunu biliyoruz. Bu amaçla Demirel'in bireysel çabaları sonucunda birçok proje hayata geçirilmiştir. Sizce Demirel cumhurbaşkanlığının sonuna geldiğinde Türkiye ile Türk dünyası arasındaki ilişkilerin geldiği noktayı nasıl değerlendirmiştir? Bu minvalde çok arzu edip de gerçekleştirilemediği projeler var mıydı?

Zeybek: Aslında projeleri yapan ve ne yapılması gerektiğine karar veren, uygulayan bizdik, ama tüm bunlar Demirel'in gözetimi altında ve desteği ile meydana gelmiştir. Demirel şöyle yapalım, böyle yapalım falan derdi ama kendisi zaten çok meşgul olduğu için görev bize yani bakanlar üstü bir işleve sahip olan başkanışmanlık kadrosuna tevdi edilmişti. Ancak bu çerçevede vurgulanması gereken şey Demirel'in her zaman bizim istediklerimizin fazlasını vermiş olmasıdır. Sözgelimi ben Demirel'e Orta Asya bölgesinden toplam 2.000 öğrenci getirelim diye başvurduğumda, söz konusu lider her bir cumhuriyetten 2.000, yani toplam 10.000 genç getirilmesini emretmiştir. Demirel Orta Asya konusunda en çok 1992 ve 1993 yıllarında yani başbakanlık yaptığı yıllarda ilgilenmiştir. Çünkü Türkiye'nin o zamanki siyasal sisteminde cumhurbaşkanlarının icra yetkisi bulunmuyordu. Gene Demirel'in başbakanlığı döneminde Manas Üniversitesini kurmak için düğmeye basılmıştır. Bu girişim ise tamamen bendenizin, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Askar Akayev'e söylemem, onun ise Demirel'e götürdüğü teklife evet demesi neticesinde hayata geçirilmiştir. Esasında siyasette çoğunlukla perde arkasında işi yapanlar değil de sahnede görünenler konuşulur. Mesela, Özal'ın Orta Asya'da çok büyük işler yaptığı sanılır, ancak işin aslı öyle değildir. Çünkü Özal, Türk dünyasına ve Türklüğe inanan bir lider olmamıştır. Özal bu bölgenin önemini cumhurbaşkanlığı döneminde yani icranın başından ayrıldıktan sonra idrak etmiştir. Bu durumda ise yapacağı çok fazla bir şey kalmamıştır. Tekrar Demirel'e dönecek olursam söz konusu liderin planlayıp da hayata geçiremediği bir iş hatırlamıyorum. Yani 1992 ve 1993 yıllarında planlanan her şey gerçekleştirilmiştir. Demirel, Orta Asya konusunda iyi bir ekip meydana getirmiş ve bu ekibe her türlü desteği vermiştir. Örneğin Demirel'e bir gün işlerin aksadığını söylediğim vakit çeşitli bakanlıklardan ve müsteşarlıklardan yetkilileri toplamamı emretti. Toplantı başlayınca Demirel'in arzusu üzerine Türk dünyasının önemini anlattım. Neticede TÖMER'in güçlendirilmesi için lazım olan 20 milyon TL'yi alamadığımızı söylediğim vakit Demirel sorunu çözmek için gerçekten yumruğunu masaya vurdu ve biz ertesi gün gerekli parayı Tefik Altınok'tan aldık. Bütün bu işleri Demirel'in himayesinde gerçekleştirdik. Bizde Türk dünyası mevzularına büyük bir aşkla sarıldık. Çünkü bu hem benim hem de arkadaşlarım için bir ülkü ve gönül meselesi idi. Sözgelimi Kültür Bakanlığı döneminde müsteşarlığımı yapmış olan ve daha sonra birlikte çalıştığımız Acar Okan'a çok şey borçlu olduğumu belirtmeliyim. Kerkük Türklerinden olan Okan Türkçü birisidir. Netice itibarıyla yapılamaz denilen 10.000 öğrenci projesini hayata geçirdik. Bunların hepsinde Demirel'in çok büyük emekleri vardır. Ezcümle Demirel'in Türk dünyası konusunda her düşündüğünü kuvveden fiile çıkardığını rahatlıkla söyleyebilirim.

* Dr. Öğr. Üyesi Sedef ZEYREKLİ YAŞ tarafından 22 Ocak 2022 tarihinde telefonda gerçekleştirilen bu görüşme metni yazı diline ise Prof. Dr. Fahri TÜRK tarafından aktarılmıştır.

Soru 2) Genelde Türkiye’de milliyetçi çevrelerde Demirel’in Türklük bilincinin yeterince güçlü olmadığı yönünde yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Ancak biz Demirel’in hem Orta Asya politikaları hem de Gagavuzlar ve Afganistan Türklüğü meselelerine karşı hassas olduğunu tespit ettik. Sayın Bakanım siz Türk siyasal hayatına vakıf birisi olarak 1980 öncesinde ve 1990’larda Demirel’in dünya Türklüğüne bakışını nasıl değerlendiriyorsunuz? **Zeybek:** Uzun yıllar MHP’de çeşitli kademelerde siyaset yapmış birisi olarak bu partinin kendisine Türk milliyetçiliği ülküsünü şiar edindiğini söyleyebilirim. Şimdi hâl böyle olunca MHP kendisine rakip olarak gördüğü partiler ve kişiler hakkında çeşitli önyargılar türetmiştir. Söz gelimi Türk siyasal hayatında MHP ve diğer partilere mensup muhalifler Demirel’in mason olduğu konusunu işlemişler hatta ona bir Amerikan firmasının temsilciliğini yaptığından dolayı “Morrison Süleyman” yakıştırmasında bulunmuşlardır. Bir sohbetimizde Demirel’e, kendisinin Sadettin Bilgiç’e karşı girmiş olduğu başkanlık yarışını kazanmasından sonra, partinin “Mason Morison’un” eline geçtiği düşüncesiyle Adalet Partisi Gençlik Kollarındaki görevimi bıraktığımı söylediğimde, bir kahkaha patlatan Demirel aslında Alpaslan Türkeş ile fikirlerinin aynı olduğunu, ancak onunla yönetim anlayışlarının farklılaştığını ifade etmiştir. Daha sonra Demirel ve Türkeş birbirleri ile çok yakın bir mesai içine girmişlerdir. Bir gün Türkeş’e Demirel ile ilişkilerini sorduğumda “Süleyman Bey’in sözünden çıkamayız. O ne derse yaparız.” şeklinde bir cevap vermiştir. Demirel, Türk dünyası ile ilgili bazı işleri Türkeş’e havale etmiştir. Söz gelimi Demirel, Türkeş’in düzenlediği “Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayları”na maddi destek vermiştir. Devlet Bahçeli MHP Genel Başkanı olduktan sonra bu kurultayların düzenlenmesine sıcak bakmadığı için bizzat Türkeş’in kurmuş olduğu vakfın başına geçen Abdülhalik Çay, Demirel’den para alarak bu etkinlikleri düzenlemeye bir süre daha devam etmiştir. Daha sonra MHP yönetimi, Çay’ı muhtemelen bu işe soyunmasından dolayı partiden atmıştır.

Bendeniz gençliğimde Türk Ocaklarının bir üyesiyken, Demirel’in Türk Yurdu dergisinde amme idaresi ve vatan sevgisi hakkında 1959 veya 1960 yılında yayımlanmış çok güzel bir makalesini okumuştum. Bu makale Demirel’in vatan sevgisi ve ülke yönetimine karşı düşüncelerini dile getiren önemli bir metindi. Diğer yandan Demirel 1967 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ziyareti kapsamında Azerbaycan ve Özbekistan’ı ziyaret etmiştir. Türk Başbakanı Bakü’ye gittiği vakit adeta yer yerinden oynamıştır. Dolayısıyla Demirel’de Türklük bilinci bulunmamaktadır gibi ithamlar tamamen onu rakip olarak görenlerin kafasından çıkmıştır. Demirel’in Türkçülüğü, Nihat Atsız Türkçülüğünün içinde değerlendirilmese bile Gökalp Türkçülüğünün de dışına değildir. Yani Demirel’de böyle bir Türklük ve Türkçülük bilinci vardı. Ben şahsen Demirel’i Türk dünyası konusunda her zaman çok heyecanlı gördüğümü ifade etmeliyim. Söz gelimi Gagavuzlara örtülü ödenekten para tahsis ettiğine ve Gagavuz Yeri’ne içme suyu teminine omuz verdiğine bizzat şahit oldum. Sözün özü Demirel’in nevi şahsına münhasır bir Türkçü olarak ebedi âleme göçtüğünü rahatlıkla söyleyebilirim.

Soru 3) Demirel vermiş olduğu birçok mülakatta Türkiye’nin Orta Asya’daki girişimleri karşısında Rusya’yı teskin edici değerlendirmelerde bulunmuştur. Diğer yandan Orta Asya’nın yeniden Rus etkisi altına girmemesi gerektiğini ve şayet girerse bunda Türkiye’nin vebalinin çok büyük olacağını söylemiştir. Bu minvalde size göre Demirel Orta Asya’daki büyük oyunda Türkiye’yi, Rusya, ABD, AB ve Çin gibi diğer büyük güçler karşısında nasıl konumlandırmıştır?

Zeybek: Sovyetler Birliği ve bu devletin halefi olan Rusya Federasyonu yetkililerinin 1990’lı yılların başında Türkiye ile Türk devletleri arasındaki ilişkilerden rahatsız

olduklarına dair hafızamda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu iddialar genelde aydınlarımız ve gazetecilerimizin bilgisizliklerinden kaynaklanmaktadır. Hatta bazen işin aslı araştırılmadan uydurma haberler bile yapılabilmektedir. SSCB'den ayrılan ilk devlet, Boris Yelsin liderliğindeki Rusya Federasyonu olmuştur. Esasında SSCB Aleksander Soljenitzin'in ileri sürmüş olduğu görüşler doğrultusunda dağılmıştır. Soljenitzin yazmış olduğu kitapta Rusların Varşova Paktı ve güneyde yer alan cumhuriyetlerin yüklerinden kurtulmaları gerektiğini savunmuştur. Tabii güney cumhuriyetleri tabirinin içine Türk Cumhuriyetleri de girmektedir. Buna karşılık Pera ise Rusya Federasyonu, Beyaz Rusya ve Ukrayna'nın birleşerek büyük bir Rus devleti olarak ortaya çıkması ve çağı yakalaması gerektiğini dile getirmiştir. Yani güney cumhuriyetlerinin ve Varşova Paktının yüklerinden kurtulmak istemişlerdir. İşte bu görüş SSCB'nin dağılmasına yol açmıştır. Diğer yandan SSCB Kültür Bakanı Nikolay Gubenko ile yaptığım görüşmede ona SSCB'nin bilgi çağını yakalayamadığı için dağıldığını ifade ettim. Bunun üzerine bana Mihail Gorbaçov'un kitaplarını doğru anladığımı söyledi. Gorbaçov yazmış olduğu kitaplarda benim "bilgi çağı" dediğim kavrama "otomasyon çağı" adını vermiştir. Diğer yandan bazı Rus aydınlar SSCB gibi bir devlete mensup olmanın vermiş olduğu büyüklük duygusunu kaybetmekten pek hoşlanmamışlardır. Böyle bir ortamda Türk Cumhuriyetleri Moskova'ya giderek "Bizi neden bırakıyorsunuz? Bizim her şeyimiz birbirine bağlı değil midir? Böyle birdenbire dağılmak olur mu?" yönünde sorular sordukları için Rusların kafasına Bağımsız Devletler Topluluğunu (BDT) kurmayı soğanlar aslında Türk Cumhuriyetleri olmuştur. Netice itibarıyla BDT geçiş dönemi için bir takım etkili olmayan faaliyetler yürütmüştür.

Özal ile birlikte Moskova'ya giderek Gorbaçov ile görüştük. Özal meraklı birisi olduğu için söz konusu ülkelere gitmeden önce ve sonra bilmediklerini sorardı. Bu bağlamda Özal'ı bu işlere alıştıran kişinin bendeniz olduğunu belirtmem gerekmektedir. Ben Kültür Bakanı olarak SSCB'ye veya diğer Türk Cumhuriyetlerine gittiğim için Turancılık ile itham edilerek çok eleştirildim. Ancak hepsinin cevabını vermekte bir an olsun duraksamadım. Benim önderliğimde Kültür Bakanlığı birçok resmi anlaşmaya imza atmış olsa da Dışişleri Bakanlığı söz konusu faaliyetlere pek sıcak bakmamıştır. Çünkü dışişleri bürokrasisi Rusya'nın küstürüldüğüne inanmıştır. Neticede Özal ile birlikte Moskova'da Gorbaçov ile görüşürken içeri Gubenko girdiğinde ben ayağa kalkarak onu selamladım ve sanki onunla 40 yıllık dostmuşuz gibi kucaklaştım. Bunun üzerine Gorbaçov espiri yaparak "Bizim bakanlar zaten işi bitirmişler. Bize sadece tanıklık etmek kalıyor." dedi. Dahası sorduğunuz soru bağlamında Gorbaçov "Türkiye'nin güney cumhuriyetlerine olan ilgisinden rahatsız değiliz" beyanında bulunmuştur. Ertesi gün Yelsin de "Rusya, Türkiye'nin ülkemiz içindeki Türk ve Müslüman bölgeleri ile yakın ilişkiler geliştirmesinden rahatsızlık duymamaktadır. Niyet iyi olduktan sonra bunun ne sakıncası olabilir ki?" şeklinde gene aynı minvalde görüşler dile getirmiştir. Ancak bütün bunlara rağmen biz Türkiye olarak SSCB ve Rusya ile ilişkileri dengeli ve şeffaf bir şekilde götürdük. Sonrasında Demirel de aynı yolu izlemiştir. Zaten bana Demirel'i tek bir sözcükle anlatınız diye sorarsanız buna "temkin" derim. Yani Demirel son derece temkinli bir insandı.

Gubenko ile yaptığımız görüşmede, benden ülkelerindeki Müslümanlara dinî Türkiye'nin anlatmasını talep etmiştir. Yani İran ve Suudi Arabistan gibi ülkelerin köktenci dinî anlayışlarından ziyade Türkiye'nin Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş-ı Veli ve Yunus Emre gibi din büyüklerinin vaz ettikleri anlayışın Rusya'nın Müslüman coğrafyalarına götürülmesini talep etmiştir. Diğer yandan Aleksander Dugin Rus jeopolitiği başlıklı kitabında Türkiye'nin Turancı eğilimleri dolayısıyla kararını Atlantik'ten yana değil Avrasya'dan yana verebileceğine işaret etmektedir. Bana göre bu düşüncenin yabana atılmaması gerekmektedir. Günümüzde Rusya Federasyonu'nda Türkiye ile bir şekilde

ilişkili 30 milyon civarında halk yaşamaktadır. Bunlar Müslüman-Gayri Türk, Türk-Gayri Müslim ve Türk-Müslüman olmak üzere üç sınıfa ayrılmaktadır. Neticede sayılan bu grupların tamamının Türkiye ile ilişkileri mevcuttur. Rusya'da iki çeşit Avrasyacılık bulunmaktadır. Birisi Rus Avrasyacılığı olarak öne çıkarken, diğeri ise kendini Türk-Rus Avrasyacılığı suretinde göstermektedir. İşte Tatar aydınlar bu son anılan Avrasyacılığı canlı tutmaya gayret etmektedirler. Tekrar sorunuza dönecek olursam buna bilgiye dayanan bir cevap vermek pek mümkün değildir. Ancak SSCB ve Rusya Federasyonu'nun Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri ile ilişkilerine doğrudan karşı çıktığına şahit olmadığımı belirtmem gerekmektedir.

Soru 4) İlkın Özal ardından Demirel, Orta Asya'da istikrarın sağlanması açısından Kuzey Afganistan'da bir Türk devletinin kurulmasının faydalı olabileceğini savunmuşlar hatta Demirel bu minvalde dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, ABD Bakanı Bill Clinton ve Almanya Şansölyesi Helmut Kohl gibi liderlere mektuplar yazmıştır. Size göre bu projesinin destek bulmamasının nedenleri neler olmuştur?

Zeybek: Ben söz konusu liderlerin Kuzey Afganistan'da bir devlet kurma yönünde yabancı devlet adamları ile görüş alış verişinde bulduklarını hatırlamıyorum. Zaten Özal'ın böyle önemli projelere imza atması pek mümkün değildi. Çünkü söz konusu Cumhurbaşkanı'na Türk dünyası ve Türklük kavramlarını zar zor anlatmıştık. Türkiye hiçbir şekilde Afganistan'ı bölmek ve kuzeyinde bir Türk Cumhuriyeti kurmak amacıyla bölgedeki liderlere destek vermemiştir. Özal ve Demirel'in Kuzey Afganistan'da bir devlet kurma yönünde mülahazalar yaptıklarına dair herhangi bir bilgin bulunmamaktadır.

Kuzey Afganistan denilen coğrafya esasında Güney Türkistan olarak adlandırılmaktadır ki burada Özbekler ve Türkmenler yaşamaktadırlar. Ancak bölgedeki Türk topluluklarının çoğunluğu Özbek Türkleridir. Bir de bunların haricinde Türk asıllı oldukları dile getirilen Farsça konuşan ve Şii inancına mensup Hazaralar bulunmaktadır. Diğer yandan mevcut yazında Hazaraların etnik kökenlerini Moğollara bağlayan düşünceler de yer almaktadır. Hatta mevcut yazında Peştunların bile Türk asıllı oldukları söylene de bunlar tartışılması gereken şeylerdir. Benim başdanışman olarak görev yaptığım dönemde birlikte çalıştığımız ekibin içinde yer alan Dr. Haşim Erdem 1992 yılında beni Raşid Dostum ile tanıştırdı. Biz Dostum'a Afganistan'ı bölmeye kalkmamaları, yani Kuzey Afganistan'da ayrı bir devlet kurmamaları yönünde görüş beyan ederek böyle bir gidişatın doğru bir yol olmayacağını belirttik. Kaldı ki Kuzey Afganistan'da Türklerin haricinde çok sayıda Tacik de yaşamaktadır. Tabi biz Dostum'a bunları söylerken Demirel'in bilgisi dâhilinde hareket ettik. Diğer yandan Türkiye, Dostum'a destek verdi ve hâlen de vermeye devam etmektedir. Hatta bizzat bendeniz Dostum'a dünya ile haberleşmesini sağlayabilmesi için bir uyu telefon hediye ettim. General Dostum aslında mektepli değil, alaylıdır. Kuzeyde kurmuş olduğu ordu vasıtasıyla Rusların Afganistan'da tutunamamalarında önemli bir paya sahip olmuştur. Günümüzde Türkiye'de yaşayan Dostum bir ara cumhurbaşkanlığı yardımcılığına kadar yükseldiyse de, sonradan işler tamamen tersine dönmüştür. Neticede günümüzde Afganistan'ın tamamında Taliban hâkim konuma gelmiştir.

Soru 5) Yaptığımız araştırmalar sonucunda Demirel'in cumhurbaşkanlığı ve başbakanlığı dönemlerinde bölge ile ilişkilere büyük önem verdiğini ve Orta Asya ülkelerine yönelik yaklaşımında temel konular bağlamında konjonktüre bağlı davrandığı yönünde tespitlerde bulduk. Siz Demirel'in başdanışmanlığını yapmış birisi olarak onun başbakanlığı ve cumhurbaşkanlığı dönemlerinde izlediği Orta Asya politikasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Zeybek: Yukarıda belirttiğim üzere Demirel'in Türk dünyasına ve Türklüğe olan inancı tamdı. Söz konusu Cumhurbaşkanı Türklük meselelerinde çok bilinçli davranmıştır. Demirel beni bakanlar üstü bir konumda Türk dünyasından sorumlu başkanışmanlığa getirmiştir. Demirel'in amacı hiç kuşkusuz Türkiye ve Orta Asya Cumhuriyetleri arasında bir "Türk Devletler Birliği" meydana getirmektir. Demirel'in 1992 yılında Orta Asya'ya yapacağı gezinin hazırlıklarını yapmak üzere bölge ülkelerinde temaslarda bulunduğum vakit bu ülkelerin yöneticilerine "Avrasya Birliği" adında bir kuruluş oluşturma teklifi götürdüm. Böyle bir isim vermemizin nedeni, Tacikistan ve Moğolistan gibi ülkeleri ileride sorunsuz bir şekilde bu topluluğa dâhil etme kaygısından meydana gelmiştir. Dahası bu proje bağlamında Ecevit ile de görüşmelerde bulundum. Söz konusu lider Orta Asya'daki birliğin "İskandinav Konseyi" (Nordic Council) benzeri bir yapıda olması gerektiğini ifade etmiştir. Neticede Orta Asya ülkelerine bu teklifi götürdüğümde, üç devlet buna evet derken, sadece Türkmenistan bunu reddetmiştir. Saparmurat Niyazov Türkmenbaşı, bizi Turancı olarak niteleyerek siz bizi birleştirmek istiyorsunuz diyerek Özbekler ile aynı devletin çatısı altında yer almak istemediklerini ifade etmiştir. Bunun haricinde Birleşmiş Milletler Teşkilatına "tarafsız ülke statüsü" için başvuracaklarını ve İsviçre gibi bir devlet olacaklarını ifade etmiştir. Nitekim Türkmenistan böyle bir statüyü 1995 yılında kazanmıştır. Kazakistan'da ise Nursultan Nazarbayev Moskova'da bulunduğu için dönemin Başbakanı ile yaptığım görüşmede ülkesinin bu projeye sıcak baktığını ancak kendisinin bu konuda yetkili olmadığını belirtmiştir. Sorunuzun cevabı bağlamında bu teklifin Demirel'in icazet vermesinden sonra götürüldüğünü söyleyebilirim. Neticede böyle bir konsey 2009 yılında hayata geçirilmiştir. Buna ilkin Türk Keneşi adı verilmiştir ki, "keneş" kavramı esasen lüzumsuz idi. Çünkü Türkiye ve Azerbaycan'da kullanılmayan bu kelime, sadece diğer Türk Cumhuriyetlerine tanıdık gelmektedir. Şimdilerde ise bu konseye "Türk Devletleri Teşkilatı" adını vermişlerdir. Teşkilatı da Kazaklar ve Kırgızlar bilmemektedirler. Artık bu girişimin adı "Türk Devletler Birliği" olarak konulup, birlik olmanın gerekleri derhâl yerine getirilmelidir. Bu minvalde her şeyden önce Türk devletleri arasında gümrük birliği ve ortak ordu hayata geçirilmelidir. Esasında Türkiye'nin bölge ülkeleriyle tesis etmiş olduğu bütünleşme bu safhaya gelmiştir. Ancak bunun için Türkiye'yi yönetenlerin Türkçü hatta "Atatürkçü Türkçü" olmaları gerekmektedir. Bana göre şayet bir gün Atatürkçü Türkçüler, Türkiye'nin yönetimine gelirlerse "Türk Devletler Birliği" sorunsuz bir şekilde hayata geçirilebilecektir.

Sorunuzla doğrudan alakalı olmasa da bu vesileyle Demirel'in selefi olan Özal'ın Türk dünyasına ve Türklüğe bakışının net bir şekilde anlaşılabilmesi için aşağıdaki değerlendirmeyi yapmak istiyorum: Özal, cumhurbaşkanlığı döneminde yapılan bir Bakanlar Kurulu öncesinde bir bakan arkadaşımızla yaptığı bir konuşmada birden bire "Ne Türkü ya hanginiz Tüksünüz? Hanginizin gözü çekik?" sorularını sıraladığı vakit Mustafa Taşar orada bulunanlardan birisini yakalayarak "Sayın Cumhurbaşkanım bu Türk bunun gözü çekik" şeklinde bir cevap vermiştir. Bunun üzerine Özal'ın söz konusu sahsın Tatar olduğu ifade etmesini müteakiben söz alarak çok sert bir şekilde "Sayın Cumhurbaşkanım siz de dâhil olmak üzere hepimiz Türk'üz Türklüğün gözü çekik olmakla herhangi bir alakası bulunmamaktadır." şeklinde başlayan uzun sayılabilecek bir konuşma yaptım. Sözümü bitirdikten sonra Özal benimle aynı kanaatte olmadığını dile getirdiği vakit ise bunun bir kanaat işinden ziyade bilimin konusu olduğunu belirttim. Esasında Özal ile yakın mesai harcamış bir kimse olarak onun Türklüğe inanmamış birisi olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Çünkü Özal'ın düşün dünyasında ve onun siyasal düşüncelerinin şekillendiği Millî Görüş geleneğinde Türklüğün yeri bulunmamaktadır. Bu minvalde Türklükten bahsedenler ırkçı olarak damgalanırlarken, Arapçılık yapanlar ırkçı olarak

görülmemektedirler. Bir de Ruslar Azerbaycan'a müdahale ettikleri vakit Türkiye'nin Azerbaycan'a yardım yapıp yapamayacağı gündeme geldiğinde Özal "Onlar Şii, biz Sünni'yiz. Azerbaycan'a İran yardım etsin." şeklinde görüşler beyan etmiştir. Ancak Özal bu hatayı kısa sürede tamir etmesini bilmiştir. Çünkü büyüğü bir kişiliğe sahip olan söz konusu Cumhurbaşkanı bulunduğu her ortamda etrafında bir sevgi halesi meydana getirme kapasitesine sahipti.

Soru 6) Demirel cumhurbaşkanlığı süresince 29 kez Orta Asya cumhuriyetlerinin liderleriyle bir araya gelmiş ve ikili ilişkilerin geliştirilmesi için büyük çabalar sarf etmiştir. Diğer yandan ikili ilişkilerin gelişmesinde liderlerin yaptıkları üst düzey ziyaretlere büyük önem atfedilmektedir. Size göre liderlerin buluşması bu ülkelerle ikili ilişkilerin gelişmesine ne derece katkı sunmuş ve sunmaktadır?

Zeybek: Demirel gerçek bir Türkçü, bir Türk birlikçi ve kültürlü birisi olarak Orta Asya ile Türkiye arasındaki ikili ilişkilerin geliştirilmesine söz konusu ülkelerin devlet başkanları ile kurmuş olduğu samimi ilişkiler sayesinde önemli katkılar yapmıştır. Söz gelimi Demirel Türkmenbaşı ile görüşürken "Ben de Teke Türkmen'iym, siz benim de cumhurbaşkanımsınız" diyebiliyordu. Hakikaten Demirel'in soyu Teke boyu Türkmenlerine dayanmaktadır. Her şeyden önce Demirel kültürlü ve bilgili birisi olduğu için yaptığı görüşmeleri çekip çevirebilecek bir manevra kabiliyetine sahipti. Biz de Türk dünyası ile ilgili meselelerde Demirel'i paylaştığımız bilgilerle sürekli olarak destekledik. Neticede Demirel Orta Asyalı Cumhurbaşkanlarının "Süleyman Ağası" mertebesine yükselmiştir. İşte Demirel'in Orta Asya'daki bu etkisinden dolayı Nazarbayev yanılmıyorsam 2004 yılında Türkiye'ye geldiğinde "Bir aksakallar meclisi kuralım ve başına Süleyman Demirel Ağamızı getirelim" teklifinde bulunmuştur. Tabi ki bu durum Demirel'in Orta Asyalı liderler arasındaki itibarını göstermesi bakımından son derece önemlidir. Nazarbayev'in bu önerisi Süleyman Demirel'in Orta Asya'daki özgül ağırlığını ortaya koyması açısından dikkate şayandır. Diğer yandan Nazarbayev TÜRKSOY'un başına bendenizin getirilmesini önermiş, ancak her iki teklif te kaale alınmamıştır.